

Oddný Eir (Island)

Narozena 1972, spisovatelka, ekologická aktivistka. Vystudovala politickou filozofii na Islandské univerzitě v Reykjavíku, doktorát má z pařížské Sorbonny. Píše básně, eseje, prózu, autorka čtyř románů, z nichž nejznámější, *Láska v troskách* (2021), byl v roce 2011 nominován na Islandskou literární cenu a získal Cenu Evropské unie za literaturu. V této autofikční deníkové koláži vypráví autorka poetický příběh spisovatelky, která se vrací ke kořenům své rodiny a rozjímá nad sepjetím člověka, krajiny a minulosti. „Každý život je neobyčejný, stejně jako o velkých činech starých mužů, může autobiografie vyprávět o úzkostech a genderové nejistotě mladé ženy.“ Vysvětluje Oddný Eir, proč se nebojí brát inspiraci z vlastního života.

úryvek z románu *Modrá krev*, přeložila Martina Kašparová

I.

ZKUSILA JSEM VŠECHNO

Představuju si, že až mě na smrtelné posteli bude sužovat lítost, budu se moct utěšovat myšlenkou na to, že jsem zkusila všechno.

Všechno pro co? Abych měla dítě.

Proč mít dítě? Nevím. Prostě to tak cítím.

Možná jsem nevyzkoušela úplně všechno, možná toho bylo příliš málo. Nebo příliš moc? Snažila jsem se od základu změnit a otevřít šourky, snažila jsem zabránit tomu, aby vymřeli indiáni, a sehnat sperma od neznámého muže na ulici, nejspíš od nějakého nacisty, snažila jsem se být upřímná lesba nebo flirtovala s transsexuálem, snažila jsem se lhát, ztratit naději a vdechnout nový význam nevěře.

Vyzkoušela jsem přizpůsobivost lásky.

PŘÍBĚH

Mám za to, že jsem se nesnažila zbytečně, pokud o tom dokážu odvyprávět příběh. Doufám, že díky němu dostanou smysl všechny ty zmařené pokusy.

BEAUVOIR, BLÁZNIVÝ MĚSÍC

Nastala doba ovulace, měsíc je nový a bláznivý. Sedím mezi sopkou a mořem a čekám na svého muže. Až přijde, uděláme pokus. Nepřijde moc pozdě? A pokud přijde ve správnou chvíli, bude moje štítná žláza dostatečně dobře naladěná?

Jinak se smírůju s tím, že dítě mít nebudu. Zdálo se mi, že ke mně přišla Simone de Beauvoir a prohlásila, že je s tím chtě nechtě smířená, a pyšně mi převedla všechny své knihy. I já s tím chci být smířená. Ale chci se mít na pozoru, kdyby se naskytla příležitost. Na pozoru. Nečekat...

DĚDIČNÝ STRACH

Stejně jako jsem si vždycky přála, abych měla děti, a litovala bezdětné ženy, tak se zároveň bojím role matky. Možná se chystám stát matkou, aniž bych se ocitla v roli matky.

Nechci sedět doma v mléčném oparu, čekat na svého muže, být zoufalá a rozčilená, že není se mnou a že do hlavičky děťátka proudí nespravedlnost patriarchátu. Chtěla bych pro sebe a své dítě vytvořit novou společenskou formu, myšlenkovou formu, rozbít standardizaci v kultuře, bolest ve formě rodinné.

Proč se bojím, že budu takhle čekat, sklíčená?

Protože babička čekala na dědečka, čekala a čekala, s prsy nalitými mlékem, odjel na moře, přijel domů, a přece ne, vrátil se jiný muž, co miluje jinou ženu? Pletu si vlastní smutek s tím babiččiným? Nebo máminým? Táta váhal, jestli se mě má čerstvě po narození dotknout, protože ho hanba fackovala. Je smutek dědičný? Máma ale dokázala být jak tvořivou ženou, tak milující matkou a ona i babička dokázaly své děti a vnoučata žít a poskytnout jim útočiště navzdory bolesti. Proč bych to nedokázala i já? Není to náhodou jakýsi prastrach všech žen? Šíří se mi snad povědomím? Mají snad moje pocity kořeny, které sahají daleko do minulosti, kde by měla žena být stejně přibitá k domácnosti jako hřebík do zdi?

NITRO PÉČE

Chtěla jsem být lesba a zkusila jsem být lesba. Abych se oprostila od předvídatelnosti? Abych osvobodila mateřskou lásku od bolesti, smutku a nespravedlnosti? Podnikla jsem několik pokusů. Oprášila jsem grify z doby, kdy jsem jako malá pomáhala na venkově při rození jehňátek; byla jsem jakási porodní bába pro ovce, které měly potíže při porodu, drobnou ruku jsem vsunula otvorem, nahmatala ochlupenou hlavičku, popadla růžky a táhla ven, pak jsem jehně přisunula k mámině čumáku, čumáku a jazyku, aby ho mohla očistit, slízat z něj všechen ten žlutý sliz s charakteristickou vůní, silnou, sladkou, z nitra péče.

Jednou večer jsem ležela v náruči ženy, kterou jsem milovala, a bavily jsme se o dětech. Řekla jsem jí, že si chci bezpodmínečně pořídit dítě či děti, že to vlastně není ani tak otázka vůle, spíš mi připadá, že je to můj osud, že jsem to vždycky věděla. *A jak to chceš provést?* zeptala se. *Jednou to přijde*, odpověděla jsem, *prostě to přijde*. — *Ale jak, jestli budeš dál se mnou?* — *Prostě se pod rouškou noci půjdu vyspat s nějakým fajn chlapem a ráno se k tobě vrátím pořádně těhotná. Pak se nám narodí dítě a budeme ho vychovávat s dvojitou porcí mateřské lásky, což je podle výzkumů koneckonců nejláskyplnější způsob výchovy.* Znělo to velmi nenásilně, velmi rozumně.

A v daném okamžiku jsem věřila, že přesně tak to bude. Nemůžu si ti na prsa lehnout já? zažertovala a já to nijak nekomentovala, ale poprosila jsem ji, ať přestane žvatlat jako malá, bylo to na mě moc.

ZÁKONY

Lodí jsme dopluly na ostrov, kde žila ona lesbická básnířka, ta, která psala o Plejádách. Myslely jsme, že se nám dostane geografického uznání našich tužeb, a pobyt tam byl úžasný. Ale nebyla jsem si jistá, jestli se dokážu tak snadno vymanit ze zákonů rodiny a patriarchátu. Nebo jestli se zbavím své touhy stát se matkou. A na obzoru jsem spatřila jakousi vidinu milujícího, spolehlivého otce.

NADVLÁDA

Nedokázala jsem být lesba, moje tělo ani duše nedokázaly překonat svá omezení. A tak začalo cílené hledání muže, s nímž bych si mohla pořídit děti. Ti, kteří přicházeli v úvahu, ale nebyli podle všeho dost dobře nastavení, jejich mužnost dostatečně otevřená, nebo jak to říct? Zdálo se mi, jako by muži zápasili s kontrolou nad sebou samými a nad ostatními, v paralyzujícím strachu, že ztratí kontrolu a historickou moc. Představovala jsem si, že mě ten zápas postupně zatlačí do prastarých kolejí nespravedlnosti a neshod a že to tam rozdrťí i moje dítě.

Proč jsem byla v takové defenzivě? Byla jsem jednoduše tak realistická a moje intuice otevřená, nebo jsem si nebezpečí jen namlouvala? Narušilo mě přílišné čtení kritické filozofie a kulturní historie?

MUŽNOST

Opravdoví muži jsou si svou mužností tak jistí, že si mohou dovolit si s ní hrát, mohou si bez obav dovolit být ženštní, vlídní, něžní. Odkud se bere ta jejich jistota, hravost? Ze země, nebo z nebes? Narodili se jako tvrděáci? Člověku připadá, jako by nechávali život plynout kolem sebe, považovali se za jeho řečiště. A že tehdy se v nich otevře ona pokora, úcta k obrovskému celku, jehož jsou součástí. Celku, který z nich dělá červíčky, ale zároveň obry. S odvahou a pokorou se střetávají s tím nejmenším a největším na světě a učí se postavit hrubým i velmi jemným věcem.

Potřebují se držet při zemi a zároveň mimo ni, kotníky ušpiněné hlínou, kopyta satyrů vykopávají drny, tak moc baží po životě, ale hlavu mají moudrou, napojenou na koloběh přírody, měsíce, spravedlnost nebes. Tohle uzemnění je zcela jiné než u těch, kteří si přivázali

ocas k systémům a otáčí se na věčném kole moci. Myslí si, že jsou samostatní a otrlí, ženy i muži, otroci mocenského systému a jeho absurdně snobské hierarchie.

Nadčasoví drsňáci nejsou závislí na mámině polibcích, tátově ocenění, řádu na prsou. Přesto jim však můžete říct, že jsou skvělí, že jsou nejskvělejší, neublíží jim to slyšet... Mají ve své moci živly, nejen zemi, nejen vzduch, nejen oheň, nejen vodu. Mají ve své moci všechny živly a oni sami jsou v jejich moci. Mají je ve své moci a jsou v jejich moci, mají je ve své moci, jsou v jejich moci...

ŽENSKOST

Je-li mužnost nejvyšší v odvážné otevřenosti a neohroženosti, pak je ženskost největší v bezpodmínečné lásce matky. Milující matky tedy nemohou být drsňáčky? Ale ano, mohou. Ženskost jim to dovoluje. Protože mužnost je součástí ženskosti. Stejně jako je ženskost součástí mužnosti a dozrává s péčí.

Nejenom muži by mohli rozvíjet svou ženskost péčí, mohla by to dělat i řada žen...

TRANSSEXUÁL

Neuvěřitelně mě okouznil muž, který se chystal podstoupit změnu pohlaví, a rozhovor s ním za horkého letního dne na plovoucím molu s pocitem naprosté sounáležitosti a pochopení mi připomněl skutečnost, že chci, aby si otec mých dětí uvědomoval stejně jako on souhru mužnosti a ženskosti a mohl se v některých dnech stát klidně matkou mých dětí, aniž by to dráždilo jeho hrdost. Přesto to nebylo nutně tak, že bych si přála, aby byl otec mých dětí transsexuál, aby otec mých dětí byl žena. Jen jsem si přála, aby potenciální otec bedlivě sledoval nespravedlnost našemu životu vlastní a byl připravený se jí vzepřít pomocí mužnosti a ženské starostlivosti.